

16 JULI 1916.

AFLEVERING 6.

NADRUK VERBODEN.

Opgericht door E. HEIMANS, J. JASPERS Jr. en JAC. P. THIJSSE.

REDACTIE

J. HEIMANS, AMSTERDAM.

JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL.

ADRES DER REDACTIE:

JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL.

UITGAVE VAN:

W. VERSLUYS TE AMSTERDAM.

ADMINISTRATIE:

2e OOSTERPARKSTRAAT 223, AMSTERDAM.

Prijs per Jaar f 4.80.

HEIDE EN HOOGVEEN.

DEN 3en December 1915 werd in de zalen van den Pruisischen Staatsdienst voor Natuurbescherming een conferentie gehouden waaraan 75 heeren deelnamen. Voorzitter was Geheimrat Conwentz, de chef van dien tak van dienst. Ook was daar aanwezig Prof. Weber, de directeur van het „Moorversuchstation“ te Bremen, de man, die op het oogenblik wel het meest van moeren en veenen af weet, of het moest Geheimrat Keilhack uit Berlijn zijn, maar die was toch ook present. Verder nog de botanici Dr. Ginzbergen uit Weenen, Prof. Gradmann uit Tübingen en Dr. Wangerin uit Danzig; ook nog Prof. Pax uit Breslau, benevens Engler, Drude, Bauer, Wittmack, allemaal geleerden van het bovenste plankje. Prof. Hoffmann—Fallersleben kwam voor de kunst op en Dr. Kieckebusch voor de archaeologie. Ook waren de Ministeries van Onderwijs en Landbouw vertegenwoordigd.

De conferentie gold niets meer of minder dan de kwestie van het behoud van heiden en hooge veenen. Onder den drang van den oorlog gingen in Duitschland stemmen op, om iederen duimbreed grond productief te maken en de ontginningen,

die in den laatsten tijd toch al met kracht waren aangepakt, nog sneller te bewerken. Gevangenen en licht gekwetsten, die toch niet meer voor den krijgsdienst geschikt waren, zouden aan het werk worden gezet, om de oppervlakte van den bodem, geschikt voor graanbouw, te vergrooten.

Dit overijld en vaak onzinnig streven wekte natuurlijk de bezorgdheid van Conwentz en die wist al in 1914 te bewerken, dat er van regeeringswege een rondschrĳven werd gericht aan de „Oberpräsidenten“, waarin verlangd werd, dat met de belangen van flora en fauna en van geschiedkundig merkwaardige localiteiten rekening zou worden gehouden, „voor zoover dat met de landbouwbelangen overeen te brengen was“. Tegelijk liet hij door zijn ambtenaren en deskundige helpers de voornaamste venen en heiden onderzoeken, om na te gaan, in hoeverre ze waarde hadden als natuurmonument. Daarbij kwam natuurlijk dadelijk aan 't licht, dat alleen *uitgestrekte* heiden en venen op den langen duur behouden kunnen worden. En eindelijk richtte Conwentz aan zijn Minister het verzoek, om minstens in elke provincie van het koninkrijk twee groote Heiden of Venen onontgonnen te laten en als natuurmonument te bewaren. Om dit verzoek klem bij te zetten, is nu de conferentie gehouden en waar zulke groote geleerden en ernstige mannen het geheel eens blijken te zijn, zal zeker, ook al zijn de tijden nog zoo ernstig, dit groote volksbelang niet verwaarloosd worden. Ik ben er tenminste tamelijk gerust op, dat de Pruis dit wel in orde brengt.

En hoe staat het nu bij ons? Wij hebben wel geen echten oorlogstoestand, maar het gevaar voor onze natuurlijke landschappen is misschien nog grooter dan in Duitschland, daar wij voor export kunnen werken. En zoo hebben de heeren van het Hoofdbestuur der Vereeniging tot Behoud van Natuurmonumenten ook een conferentie gehouden, waar zoowat precies hetzelfde verteld is als in Berlijn, want al die dingen komen op 't zelfde neer. Alleen heb ik den indruk, dat bij ons de Regeering minder in te brengen heeft dan ginds, maar ik kan mij vergissen.

De hoofdzaak is, dat het iederen dag moeilijker zal worden, om echte hoogveenlandschappen of ongerepte heiden te behouden en dat het pas de moeite waard wordt, indien de terreinen zeer uitgestrekt zijn: minstens een paar honderd hektaren. Anders toch krijgen ze te lijden van de omliggende ontginningen, ze verdrogen en krijgen een armoedig-eenvormig plantenkleed. Al spoedig is er met den aankoop meer dan honderdduizend gulden gemoeid en het is in het geheel niet te verwachten, dat een dergelijk natuurmonument opbrengsten zal hebben, die kunnen helpen, om rente te betalen of de aangegane schuld te delgen.

De Vereeniging tot Behoud van Natuurmonumenten kan zich met deze dingen dus niet bezighouden, indien haar financieele positie niet belangrijk wordt versterkt. Haar jaarlijksch inkomen aan contributies bedroeg nog geen tienduizend gulden, haar reserve-kapitaal is nog ver beneden de halve ton. De leeningen tot nu toe aangegaan ten bedrage van bijna een millioen, nemen haast alle hulpbronnen in beslag.

Daarom is besloten een krachtige actie te beginnen ter vermeerdering van het aantal der leden en donateurs. Een geïllustreerde circulaire wordt op groote schaal verspreid. Mocht ge er geen ontvangen hebben, vraag er dan een aan aan het kantoor der Vereeniging, Rokin 59 te Amsterdam. Er is een inteeckenbiljet bijgevoegd. Deze poging geldt nu in hoofdzaak heide en hoogveen, zoo ge wilt ook een paar planten, die nu reeds bijna zijn uitgeroeid in ons land: de rijsbes en de schroeforchis. Maar in de eerste plaats toch de onafzienbare paarse bloemenzee van de hei, de zonderlinge *Juniperus* struiken, de verre horizonten met blauwende boschrandjes, de delletjes en sollen met gentiaan en cipelgras, de sphagnumbulten, waar de veenbes zijn sierlijke guirlandes overslingert, de grillige festoenen van de wolfsklauw en — wie weet — een broedplaats voor de goudplevieren.

Komt, vrienden van de heide, helpt allen, al is 't nog zoo weinig. Eén rijksdaalder contributie in het jaar beteekent al gauw een kwart hektare hei. Maar iederen dag wordt die rijksdaalder minder waard.

JAC. P. TH.

JULI-AVOND IN 'T NAARDERMEER.

ALS de witte waterlelies zich gaan sluiten, nu met den nieuwen tijd zoo tusschen zessen en achten, wordt het gaandeweg levendig in 't meer. We hebben ons bootje vastgelegd in een van de vele gunstige hoekjes, waar je tegelijk een paar van de lange lijnrechte tochten kunt afzien en ook nog een groot stuk open meer.

Het hooge riet is haast volwassen, de donkere glanzige mattenbiezen buigen hun top reeds een weinig onder den last van de dichte bruingekafte bloempjes. Kalmoes vertoont zijn bloesemvinger, de egelsknop straalt met witte bolletjes, beide soorten van lischdodde steken hun dubbele bloekolven omhoog en de zwanebloem spreidt zijn scherm van purperen bloemen boven de laatste trossen van hooge handekenskruiden, die den guren zomermaand overleefd hebben, toen zoo weinig insecten vlogen en nu in plaats van tot Sint Jan blijven bloeien tot Sint Jacob. En reeds maken de bloemen van den vollen zomer zich gereed, de gele wederik, de roode wilgenroosjes, de hooge moerasmelkdistel, de melkeppe, het koninginnekruid en de blauwe zulte, die nog doorbloeien als de trekeenden uit de Oostzee den naderenden winter zullen aankondigen.

Maar zoover zijn we nog lang niet. Wel is de broedtijd aan 't verloopen, maar alle zangers van het riet zijn nog op stem, en halen helder op, nu de koele avond daalt.

Hebt ge wel eens opgemerkt, dat dikwijls de groote karekiet zijn lied inzet haast precies als dat aanhitsend motieffe uit Mahlers *Himmlische Freuden*?